

Nezbytnost translatologických reflexí

„*Translatologické reflexie*“ Edity Gromové a Jany Rakšányiové (Vydavateľstvo Book & Book 2005, 74 s., ISBN 80-969099-2-4) je studie výzkumné úlohy Vega „Translácia a interkultúrna komunikácia“, která zevrubně i přehledně ukazuje, nakolik se v prostoru EU zkomplikovala dřívější úloha nejen překladatele, ale zvláště tlumočníka. Jejich strategii ovlivňuje multikulturní kontext jejich činnosti, otázky, jak řešit kontexty současné interkulturní komunikace. Pět kapitol studie se věnuje slovenské vědě o překladu v kontextu translatologického myšlení ve světě, interpretaci v procese překladu (E. Gromová) i problematice evropské translatologie německé, holandské a belgické (J. Rakšányiová).

E. Gromová sleduje historii literárně komunikačních aktivit A. Popoviče i návaznost na dílo *Umění překladu* J. Levého z pozice teorie komunikace a výzkumných tendencí Kabinetu literárnej komunikácie Pedagogické fakulty v Nitře (pokračujícího jako Ústav literárnej a umeleckej komunikácie Univerzity Konštantina Filozofa v Nitře). Současné teoretické otázky překladu jako komunikačního procesu Gromová zasvěceně promítá do překladu jako tvorby, do stylu překladu i do odrazu nových translatologických teorií v praxi výuky cizích jazyků. Znakově sémioticko-komunikační orientaci interpretace díla jako dialogu prezentuje Gromová na teoretickém prohloubení problematiky, kterou do ní vnesli M. Bachtin, D. Lichačov a J. Lotman. Autorka (anglistka a rusistka odd. translatologie FF UKF v Nitře) uvádí interpretační východiska, typy, metody, modely překladové analýzy a srovnávací analýzy originálu a překladu. Zajímají ji mimotextové faktory, východiskem překladové analýzy je jí analýza komunikační situace východiskového textu (originálu).

Generální otázku *Quo vadis, translatologia?* klade J. Rakšányiová, když uvažuje o cestách translatologického myšlení o překladu do 20. století, které už tehdy nenahrzovaly slovo slovem, ale význam významem. Rozdíly mezi volným a doslovným překladem už dávno postihl Hieronymus (dnešní patron překladatelů): protiklad rozdílných překladů je tak vlastně prototypem sporů o možnostech a výsledcích translace. J. Rakšányiová pojímá translatologii jako novou integrální a autonomní disciplínu a vytváří pro ni tabulku Systematiky translatologických kategorií. Pestrost škol, metod a názorových stanovisek v translatologii tu vystihuje komplexnost translace. Studie pak přináší zajímavý vhled do translatologických škol a moderních názorů v translatologii německé, belgické a holandské.

E. Gromová a J. Rakšányiová znovu potvrzují svou studií nutnost neustálého vývoje translatologického myšlení, zejména v současnosti, kdy veškeré tlumočení (včetně slavisticky orientovaného tlumočení v EU) je zvláštní druh zprostředkované mezijazykové a mezikulturní komunikace. Ta pod vlivem globalizace, demografických, civilizačních a kulturních procesů, stále rostoucí migrace a mobility obyvatel, ale i větší integrace v Evropě mění pohled na samotnou komunikaci a komunikační jevy. Různost komunikačních situací se vždy odehrává v určitém kontextu, který translatologický proces ovlivňuje.

Vlivy teorie interkulturnosti v komunikaci, prudce se měnící z dialogu kultur v polylog multimediální komunikace, signalizují, že ustavičný pohyb myšlení translatologii obohacuje. Autorky studie přesvědčivě dokládají nezbytnost rozvoje stálých translatologických reflexí.

Květuše Lepilová